

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (drugi senat)

z dne 14. septembra 2023 *

„Predhodno odločanje – Socialna politika – Direktiva 79/7/EGS – Enako obravnavanje moških in žensk v zadevah socialne varnosti – Člen 6 – Nacionalna ureditev, ki določa pravico do pokojninskega dodatka le za ženske – Sodba Sodišča, izdana v postopku predhodnega odločanja, na podlagi katere je mogoče ugotoviti, da ta ureditev pomeni neposredno diskriminacijo na podlagi spola – Upravna praksa, v skladu s katero se ta ureditev kljub tej sodbi še naprej uporablja – Ločena diskriminacija – Denarna odškodnina – Povračilo stroškov v zvezi z odvetniškimi stroški in nagrado“

V zadevi C-113/22,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Tribunal Superior de Justicia de Galicia (vrhovno sodišče Galicije, Španija) z odločbo z dne 2. februarja 2022, ki je na Sodišče prispela 17. februarja 2022, v postopku

DX

proti

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS),

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi A. Prechal (poročevalka), predsednica senata, M. L. Arastey Sahún, sodnica, F. Biltgen, N. Wahl in J. Passer, sodniki,

generalna pravobranilka: L. Medina,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za DX J. de Cominges Cáceres, abogado,

* Jezik postopka: španščina.

- za Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) M. P. García Perea in M. P. Madrid Yagüe, letradas,
- za špansko vlado L. Aguilera Ruiz, agent,
- za Evropsko komisijo I. Galindo Martín in A. Szmytkowska, agentki,

na podlago sklepa, sprejetega po opredelitvi generalne pravobranilke, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago Direktive Sveta 79/7/EGS z dne 19. decembra 1978 o postopnem izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zadevah socialne varnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 215).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med DX, očetom dveh otrok, ter Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) (nacionalni zavod za socialno varnost, Španija) in Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS) (splošni sklad za socialno varnost, Španija), ker mu je ta zavod zavrnil dodelitev pokojninskega dodatka, do katerega so bile na podlagi nacionalne zakonodaje upravičene le ženske, ki imajo vsaj dva biološka ali posvojena otroka.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Člen 1 Direktive 79/7 določa:
„Namen te direktive je postopno izvrševanje načela enakega obravnavanja moških in žensk v zadevah socialne varnosti (v nadaljevanju: ‚načelo enakega obravnavanja‘) na področju socialne varnosti ter drugih elementov socialnega varstva, ki jih predvideva člen 3.“
- 4 Člen 2 te direktive določa:
Ta direktiva velja za zaposleno prebivalstvo – vključno za samozaposlene osebe, delavce in samozaposlene osebe, katerih dejavnost je prekinjena zaradi bolezni, nesreče ali neprosvoljne brezposelnosti, ter za iskalce zaposlitve – in za upokojene ali invalidne delavce in samozaposlene osebe.“
- 5 Člen 3(1) navedene direktive določa:
„Ta direktiva se uporablja za:
a) zakonske sisteme, ki zagotavljajo varstvo pred naslednjimi vrstami tveganja:
  - boleznijo,

- invalidnostjo,
- starostjo,
- nesrečami pri delu in poklicnimi boleznimi,
- brezposelnostjo;

[...]“.

6 Člen 4(1) te direktive določa:

„Načelo enakega obravnavanja pomeni, da ni nobene diskriminacije na podlagi spola, bodisi posredne ali neposredne, še posebno ne glede zakonskega ali družinskega statusa in zlasti glede:

- namena [področja uporabe] sistemov in pogojev za dostop do njih,
- obveznosti glede prispevkov in izračunavanja prispevkov,
- izračunavanja dajatev, vključno z zvišanjem zaradi zakonskega partnerja in vzdrževancev, in pogojev, ki urejajo trajanje in obdržanje upravičenosti do dajatev.“

7 Člen 5 Direktive 79/7 določa:

„Države članice sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da se odpravijo vsi zakoni in drugi predpisi, ki so v nasprotju z načelom enakega obravnavanja.“

8 Člen 6 te direktive določa:

„Države članice v nacionalne pravne sisteme uvedejo take ukrepe, ki so potrebni, da se vsem osebam, ki se čutijo prizadete zaradi neuporabe načela enakega obravnavanja, omogoči, da vlagajo svoje zahteve v sodnih postopkih, v kolikor je mogoče po tem, ko so izčrpale možnosti pri drugih pristojnih organih.“

Špansko pravo

9 Člen 53 Ley General de la Seguridad Social (splošni zakon o socialni varnosti) v prečiščeni različici, kot je bila potrjena z Real Decreto Legislativo 8/2015 (kraljeva zakonska uredba 8/2015) z dne 30. oktobra 2015 (BOE št. 261 z dne 31. oktobra 2015, str. 103291) (v nadaljevanju: LGSS), določa:

„1. Pravica do priznanja dajatev zastara pet let po dnevu, ki sledi dnevu nastopa dogodka, ki je podlaga za dodelitev zadevne dajatve, brez poseganja v izjeme, določene v tem zakonu, in ne glede na to, da začne tako priznanje učinkovati tri mesece pred datumom vložitve ustrezne prošnje.

Če je v ekonomsko vsebino že priznanih dajatev poseženo na podlagi zahteve za njihovo revizijo, se finančni učinki, ki izhajajo iz novega zneska, retroaktivno uporabljajo največ tri mesece od datuma vložitve zahteve. To pravilo o največji retroaktivnosti se ne uporablja v primeru poprave vsebinskih, dejanskih ali aritmetičnih napak [...]“.

- 10 Člen 60(1) LGSS, naslovljen „Dodatek za materinstvo pri pokojninah iz sistema socialne varnosti, za katere se plačujejo prispevki“, je v različici, ki se uporablja za spor o glavni stvari, določal:

„Ženskam, ki so matere bioloških ali posvojenih otrok in so iz naslova katere koli sheme sistema socialne varnosti upravičene do starostne ali vdovske pokojnine oziroma pokojnine zaradi trajne invalidnosti, za katere se plačujejo prispevki, se zaradi njihovega demografskega prispevka k sistemu socialne varnosti prizna pravica do pokojninskega dodatka.

Znesek tega dodatka, ki je po svoji pravni naravi državna pokojnina, za katero se plačujejo prispevki, se dobi z uporabo določenega odstotka, ki je odvisen od števila otrok, na navedeno osnovno pokojnino, in sicer v skladu z naslednjo lestvico:

a) v primeru dveh otrok: 5 odstotkov

[...]“.

- 11 Člen 10 Ley Orgánica 3/2007 para la igualdad efectiva de mujeres y hombres (sistemski zakon št. 3/2007 za dejansko enakost med ženskami in moškimi) z dne 22. marca 2007 (BOE št. 71 z dne 23. marca 2007, str. 12611) določa:

„Akti [...], ki pomenijo ali povzročajo diskriminacijo na podlagi spola, štejejo za nične in brez učinka ter ustvarjajo odgovornost [povzročitelja diskriminacije] na podlagi sistema povračil ali odškodnin, ki so dejanske, učinkovite in sorazmerne z utrpljeno škodo, ter, po potrebi, na podlagi sistema učinkovitih in odvračilnih sankcij, ki preprečujejo pojav diskriminatornega ravnanja.“

- 12 Člen 183 Ley 36/2011, reguladora de la jurisdicción social (zakon 36/2011 z dne 10. oktobra 2011 o delovnih in socialnih sodiščih) z dne 10. oktobra 2011 (BOE št. 245 z dne 11. oktobra 2011, str. 106584) (v nadaljevanju: zakon 36/2011) v odstavkih 1 in 2 določa:

„1. Kadar je s sodbo ugotovljena kršitev, mora sodišče odločiti o znesku odškodnine, ki pripada tožeči stranki zaradi diskriminacije ali druge kršitve njenih temeljnih pravic in državljanskih svoboščin ob upoštevanju nepremoženjske škode zaradi kršitve temeljne pravice in dodatne sekundarne škode.

2. Sodišče odloči o višini škode, pri čemer jo, če se izkaže, da je dokazovanje njene natančne višine prezahtevno ali predrago, pravično določi, da se žrtvi v zadostni meri nadomesti škoda in se, kolikor je mogoče, vzpostavi prejšnje stanje, ter da se prispeva k namenu preprečevanja škode.“

- 13 V Criterio de Gestión 1/2020 (upravno stališče št. 1/2020) z dne 31. januarja 2020, ki ga je sprejel Subdirección General de Ordenación y Asistencia Jurídica (generalni poddirektorat za organizacijo in pravno pomoč) pri INSS (v nadaljevanju: upravno stališče št. 1/2020), je bilo navedeno:

„Do sprejetja zakonodajne spremembe, potrebne za uskladitev člena 60 LGSS s sodbo [z dne 12. decembra 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Pokojninski dodatek za matere) (C-450/18, EU:C:2019:1075)] [...], so določene [...] naslednje smernice za ravnanje tega nosilca zavarovanja:

1. Dodatek k pokojnini zaradi trajne invalidnosti, vdovski ali starostni pokojnini, določen v členu 60 LGSS, se do ustrezne zakonske spremembe navedenega člena še naprej priznava samo ženskam, ki izpolnjujejo pogoje iz tega člena, kot se je priznaval doslej.
2. Določbe iz odstavka 1 je treba seveda razlagati brez poseganja v obveznost izvršitve pravnomočnih sodb sodišč, v katerih je navedeni dodatek k pokojnini priznan moškim [...].“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 14 INSS je DX, očetu dveh otrok, dodelil dajatev zaradi absolutne trajne invalidnosti z učinkom od 10. novembra 2018 na podlagi izračuna zneska 1972,87 EUR. DX v okviru s tem povezanega upravnega postopka ni niti izrecno zahteval niti mu ni bila po uradni dolžnosti priznana pravica do tako imenovanega pokojninskega dodatka „za materinstvo“ (v nadaljevanju: zadevni pokojninski dodatek) k starostni pokojnini, pokojnini za trajno invalidnost ali vdovski pokojnini, ki je določen v členu 60(1) LGSS.
- 15 DX je na podlagi sodbe z dne 12. decembra 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Pokojninski dodatek za matere) (C-450/18, EU:C:2019:1075), iz katere izhaja, da Direktiva 79/7 nasprotuje nacionalni ureditvi, kakršna je ta iz člena 60 LGSS, ki dodelitev navedenega dodatka pridržuje le ženskam, pri INSS 10. novembra 2020 vložil vlogo za priznanje svoje pravice do istega dodatka v višini 5 % dajatve za trajno invalidnost, ki jo je prejemal.
- 16 INSS je z odločbo z dne 17. novembra 2020 (v nadaljevanju: zavrnilna odločba) to vlogo zavrnil.
- 17 Po tej odločbi je DX zoper to odločbo vložil tožbo pri Juzgado de lo Social nº 2 de Vigo (delovno sodišče št. 2 v Vigo, Španija), ki je s sodbo z dne 15. februarja 2021 s sklicevanjem na sodbo z dne 12. decembra 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Pokojninski dodatek za matere) (C-450/18, EU:C:2019:1075), priznalo pravico DX do zadevnega pokojninskega dodatka, hkrati pa zavrnilo odškodninski zahtevek, ki ga je ta vložil vzporedno. To sodišče je s sklepom z dne 1. marca 2021 ugotovilo finančne učinke tega dodatka tako, da je DX do tega dodatka upravičen od 10. avgusta 2020, kar je zato vključevalo plačilo zadevnega pokojninskega dodatka, ki ustreza trem mesecem, preden je bila njegova vloga vložena, in sicer 10. novembra 2020.
- 18 DX in INSS sta zoper to sodbo vložila pritožbo pri predložitvenem sodišču, in sicer Tribunal Superior de Justicia de Cataluña (vrhovno sodišče Galicije, Španija).

- 19 INSS meni, da DX v skladu z načelom zakonitosti ni upravičen do dodatka, ki ga zahteva na podlagi člena 60 LGSS, medtem ko DX predlaga, naj se mu pravica do tega dodatka prizna od datuma pridobitve pokojnine, to je od 10. novembra 2018, ker bi bil, če bi bil ženska, o tej pravici obveščen od tega datuma. Iz istega razloga zahteva odškodnino, ki naj bi pomenila nadomestilo in bila odvratilna, zaradi kršitve načela prepovedi diskriminacije.
- 20 Predložitveno sodišče najprej poudarja, da je za zadevo v glavni stvari bistveno vprašanje, ali – kot se nagiba samo – je treba prakso INSS, navedeno in objavljeno v upravnem stališču št. 1/2020, v skladu s katero se moškim sistematično zavrača dodelitev zadevnega pokojninskega dodatka in se jim nalaga, da ga zahtevajo pred sodiščem, glede na Direktivo 79/7 šteti za diskriminacijo, ki je ločena od diskriminacije, ki izhaja iz člena 60 LGSS in kot je bila poudarjena v sodbi z dne 12. decembra 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Pokojninski dodatek za matere) (C-450/18, EU:C:2019:1075).
- 21 Sodba z dne 15. februarja 2021, navedena v točki 17 te sodbe, naj bi namreč temeljila na premisi, da je odločba o zavrnitvi, čeprav diskriminatorna, vseeno v skladu z nacionalnim pravom, ki naj bi bilo edini razlog za zadevno diskriminacijo, tako da diskriminatorna narava zavrnitve iz postopka v glavni stvari ne more biti podlaga za odškodnino v breme INSS.
- 22 Dalje, predložitveno sodišče se v primeru, da bi odločba o zavrnitvi pomenila diskriminacijo, ki je ločena od tiste, ki izhaja iz člena 60 LGSS, sprašuje, od katerega datuma je treba zadevni osebi dodeliti zadevni pokojninski dodatek, in zlasti, ali mora biti ta dodelitev retroaktivna in mora začeti teči na dan nastanka okoliščin, ki so podlaga za pridobitev invalidske pokojnine, na katero se ta dodatek nanaša.
- 23 Nazadnje, to sodišče se sprašuje, prvič, ali za odpravo kršitve prava Unije, ki naj bi jo pomenila odločba o zavrnitvi, načeloma zadostuje, da se zadevni osebi prizna retroaktivno dodelitev zadevnega pokojninskega dodatka, ne da bi bilo treba plačati dodatno odškodnino, ali pa je treba, nasprotno, tako odškodnino dodeliti, prvič, za povrnitev nastale premoženjske in nepremoženjske škode in, drugič, za odvracanje od takih kršitev.
- 24 Drugič, po mnenju predložitvenega sodišča se postavlja vprašanje, ali je za zagotovitev učinkovitosti prava Unije vsekakor primerno, da se odvetniški stroški in nagrada, ki so nastali v postopku pred Juzgado de lo Social nº 2 de Vigo (delovno sodišče št. 2 v Vigo) in pred njim, vključijo kot del odškodnine, plačane zaradi kršitve prava Unije, pri čemer pa v skladu z nacionalnim pravom INSS ni mogoče naložiti plačila zneskov teh stroškov in nagrad, ker so postopki iz naslova delovnega prava za vse pravne subjekte brezplačni.
- 25 V teh okoliščinah je Tribunal Superior de Justicia de Galicia (vrhovno sodišče Galicije) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:
  - „1. Ali je treba prakso nosilca zavarovanja, določeno v [upravnem stališču 1/2020], da se moškim [zadevni pokojninski dodatek] vedno zavrne in ga morajo zahtevati po sodni poti, kot se je to zgodilo tožeči stranki v postopku v glavni stvari, v skladu z Direktivo [79/7], šteti za upravno neskladnost s to direktivo, ki se razlikuje od normativne neskladnosti, ugotovljene v sodbi Sodišča z dne 12. decembra 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Pokojninski dodatek za matere) [(C-450/18, EU:C:2019:1075)], tako da ta upravna neskladnost sama po sebi pomeni diskriminacijo na podlagi spola, ker je v skladu s členom 4 te direktive načelo enakega obravnavanja opredeljeno kot odsotnost kakršne koli neposredne ali posredne

diskriminacije na podlagi spola in ker morajo države članice v skladu s členom 5 te direktive sprejeti ustrezne ukrepe za odpravo vseh zakonov in drugih predpisov, ki so v nasprotju z načelom enakega obravnavanja?

2. Ali je treba glede na odgovor na prejšnje vprašanje in ob upoštevanju Direktive 79/7 (zlasti njenega člena 6 ter načel enakovrednosti in učinkovitosti v zvezi s pravnimi posledicami kršitve prava Unije) za datum začetka učinkovanja sodnega priznanja dodatka šteti datum vložitve vloge (s trimesečnim retroaktivnim učinkom) ali pa je treba ta datum začetka učinkovanja prestaviti na datum, ko je bila izdana ali objavljena sodba z dne 12. decembra 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Pokojninski dodatek za matere) [(C-450/18, EU:C:2019:1075)], ali na datum nastanka dejstva, na podlagi katerega je nastala pravica do dajatve za trajno invalidnost, na katero se nanaša [zadevni pokojninski dodatek]?
3. Ali je treba glede na odgovor na prejšnji vprašanji in ob upoštevanju veljavne Direktive (zlasti njenega člena 6 ter načel enakovrednosti in učinkovitosti v zvezi s pravnimi posledicami kršitve prava Unije) dodeliti odškodnino, s katero se povrne škoda in zagotovi odvratilni učinek, ker se šteje, da ta škoda ni pokrita z določitvijo datuma začetka učinkovanja sodnega priznanja dodatka, in v vsakem primeru, ali je treba znesek odvetniških stroškov in nagrad pred delovnim sodiščem in pred tem senatom za delovne in socialne zadeve vključiti kot postavko odškodnine?“

Postopek pred Sodiščem

- 26 Predložitveno sodišče je z odločbo z dne 19. julija 2022, ki je na Sodišče prispela 4. avgusta 2022, umaknilo drugo vprašanje za predhodno odločanje in pojasnilo, da je Tribunal Supremo (vrhovno sodišče, Španija) od datuma vložitve predloga za sprejetje predhodne odločbe s sodbo z dne 30. maja 2022 odločilo o vprašanju glede datuma dodelitve materinskih dodatkov delavcem, in sicer je odločilo, da je ta datum datum pridobitve pokojnine, na katero se ti dodatki nanašajo.
- 27 Vendar predložitveno sodišče pojasnjuje, da sta prvo in tretje vprašanje še vedno pomembni za spor o glavni stvari, pri čemer navaja, da ohranja prvo vprašanje le, če bi bil odgovor na to vprašanje po mnenju Sodišča potreben za odgovor na tretje vprašanje.

Vprašanja za predhodno odločanje

Dopustnost in morebitna ustavitev postopka

- 28 INSS trdi, da prvo vprašanje ni dopustno, ker je bilo nanj že odgovorjeno zaradi sprejetja novih navodil za prilagoditev prakse tega upravnega organa nacionalni sodni praksi, navedeni v točki 26 te sodbe. Tudi španska vlada meni, da to vprašanje ni dopustno, ker meni, da njegov predmet ni razlaga prava Unije, ampak je njegov namen le, da se glede na to pravo preizkusi ukrep nacionalnega upravnega organa.
- 29 INSS poleg tega trdi, da tretje vprašanje ni dopustno, ker mu v več sodbah, ki jih je Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) izreklo v zvezi z dodatki za materinstvo, ni bilo naloženo plačilo stroškov, saj je to sodišče menilo, da zadeve, v katerih so bile izdane te sodbe, vzbujajo pravne dvome. Španska vlada pa meni, da je to vprašanje postalo brezpredmetno, ker naj bi retroaktivna

dodelitev zadevnega pokojninskega dodatka, kot jo priznava nacionalna sodna praksa, navedena v točki 26 te sodbe, pomenila *restitutio in integrum*, zaradi česar bi bila kakršna koli dodatna odškodnina odveč.

- 30 Najprej je treba opozoriti, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso v okviru sodelovanja med Sodiščem in nacionalnimi sodišči, uvedenega s členom 267 PDEU, le nacionalno sodišče, ki odloča o sporu o glavni stvari in ki mora prevzeti odgovornost za sodno odločbo, ki bo izdana, pristojno, da ob upoštevanju posebnosti zadeve presodi potrebo po predhodni odločbi, da bi lahko izdalo sodbo, in tudi upoštevnost vprašanj, ki jih postavi Sodišču. Zato Sodišče, kadar se zastavljena vprašanja nanašajo na razlago prava Unije, načeloma mora odločiti (sodba z dne 31. januarja 2023, Puig Gordi in drugi, C-158/21, EU:C:2023:57, točka 50).
- 31 Iz tega izhaja, da za vprašanje za predhodno odločanje v zvezi s pravom Unije velja domneva upoštevnosti. Sodišče lahko zavrne odločanje o predlogu nacionalnega sodišča samo, če je očitno, da zahtevana razlaga prava Unije nima nobene zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari, če je problem hipotetičen ali če Sodišče nima na voljo dejanskih in pravnih elementov, ki so potrebni, da bi lahko na zastavljena vprašanja dalo koristne odgovore (sodba z dne 18. maja 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ in drugi, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 in C-397/19, EU:C:2021:393, točka 116 in navedena sodna praksa).
- 32 Prvo vprašanje se na eni strani nanaša na presojo upravne prakse iz upravnega stališča št. 1/2020 glede na Direktivo 79/7. Na podlagi te prakse je INSS v skladu s pojasnili predložitvenega sodišča sprejel zavrnilno odločbo, ki je predmet spora o glavni stvari. Trditev INSS, da se je ta praksa odtle spreminila, tako ne more privedi do ugotovitve nedopustnosti tega vprašanja.
- 33 Po drugi strani je iz pojasnil predložitvenega sodišča in besedila prvega vprašanja razvidno, da želi to sodišče pridobiti razlago Direktive 79/7, zlasti njenih členov 5 in 6, za presojo zakonitosti zavrnilne odločbe glede na zahteve, ki izhajajo iz te direktive. Tako v nasprotju s tem, kar trdi španska vlada, navedeno sodišče Sodišča ne poziva, naj samo opravi tako presojo.
- 34 V zvezi s tretjim vprašanjem je treba na eni strani poudariti, da želi predložitveno sodišče z njim izvedeti, ali v okoliščinah zadeve v glavni stvari iz Direktive 79/7 zanj izhaja obveznost, da mora INSS naložiti, naj tožeči stranki v postopku v glavni stvari plača odvratilno odškodnino, po potrebi vključno z zneskom odvetniških stroškov in nagrad, ki so tej nastali v okviru njene tožbe. V zvezi s tem ni pomembno, da nacionalno pravo v konkretnem primeru ne določa možnosti naložitve odvetniških stroškov in nagrad, saj je predložitveno sodišče poleg tega poudarilo, da je prav zaradi neobstoja te možnosti postavilo tretje vprašanje.
- 35 Po drugi strani glede na predmet tretjega vprašanja, kot je bil pravkar naveden, ni mogoče sprejeti trditve španske vlade, da je to vprašanje postalo brezpredmetno. Predložitveno sodišče želi namreč ravno izvedeti, ali v okoliščinah spora o glavni stvari dejstvo, da se retroaktivno določi datum dodelitve zadevnega pokojninskega dodatka zadostuje, kot trdi ta vlada, za vzpostavitev enakega obravnavanja, tako da ta vidik torej spada v okvir temelja navedenega vprašanja.
- 36 Iz tega po eni strani izhaja, da sta prvo in tretje vprašanje dopustni, in po drugi strani, da nič ne kaže na to, da na tretje vprašanje ni treba več odgovoriti.

Vsebinska obravnava

- 37 Predložitveno sodišče s prvim in tretjim vprašanjem, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba Direktivo 79/7, zlasti njen člen 6, razlagati tako, da kadar je pristojni organ vlogo za dodelitev pokojninskega dodatka, ki jo je vložil zavarovanec, zavrnil na podlagi nacionalne ureditve, ki dodelitev tega dodatka omejuje na zavarovanke, medtem ko ta ureditev pomeni neposredno diskriminacijo na podlagi spola, v smislu Direktive 79/7, kot jo je Sodišče razložilo v sodbi, izdani v postopku predhodnega odločanja, pred odločbo o zavrnitvi take vloge, mora nacionalno sodišče, ki odloča o tožbi zoper to odločbo, temu organu naložiti ne le, da zadevni osebi dodeli zahtevani pokojninski dodatek, ampak tudi, naj ji plača odškodnino, ki ima odvratilni učinek, ter ji iz tega naslova povrne odvetniške stroške in nagrade, ki so ji nastali pred sodiščem, če je bila ta odločba sprejeta v skladu z upravno prakso, v skladu s katero se je navedena ureditev kljub tej sodbi še naprej uporabljala, zaradi česar je morala zadevna oseba svojo pravico do navedenega dodatka uveljavljati sodno.
- 38 Najprej je treba na eni strani opozoriti, da je Sodišče v točkah 39, 41, 66 in 67 sodbe z dne 12. decembra 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Pokojninski dodatek za matere) (C-450/18, EU:C:2019:1075), v bistvu že razsodilo, da je treba Direktivo 79/7 razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa pravico do pokojninskega dodatka za ženske, ki so matere dvema ali več biološkim ali posvojenim otrokom in iz nacionalnega sistema socialne varnosti prejemajo pokojnino zaradi trajne invalidnosti, ki temelji na prispevkih, medtem ko moški, ki so v enakem položaju, nimajo pravice do takega pokojninskega dodatka, saj taka ureditev pomeni neposredno diskriminacijo na podlagi spola v smislu člena 4(1), tretja alineja, te direktive.
- 39 Kot je razvidno iz pojasnil predložitvenega sodišča, je bila odločba o zavrnitvi sprejeta na podlagi iste nacionalne določbe, kot je tista iz zadeve, v kateri je bila izdana ta sodba, in sicer člena 60(1) LGSS. To sodišče torej ne dvomi o tem, da taka nacionalna določba krši načelo enakega obravnavanja, kot je določeno v členu 4(1) Direktive 79/7.
- 40 Po drugi strani prvo in tretje vprašanje temeljita na predpostavki, da bo moralo predložitveno sodišče glede na diskriminatornost nacionalne ureditve iz postopka v glavni stvari in ob upoštevanju nacionalne sodne prakse, navedene v točki 26 te sodbe, vsekakor odločiti o sporu o glavni stvari tako, da se tožeči stranki iz postopka v glavni stvari prizna vsaj pravica do zadevnega pokojninskega dodatka in to z retroaktivnim učinkom od datuma, ko je pridobila svojo pokojnino zaradi trajne invalidnosti.
- 41 Ta predpostavka je očitno skladna z ustaljeno sodno prakso Sodišča, v skladu s katero je, kadar je ugotovljena diskriminacija, ki je v nasprotju s pravom Unije, in dokler niso sprejeti ukrepi za vzpostavitev enakega obravnavanja, mogoče spoštovanje načela enakosti zagotoviti le tako, da se osebam iz manj ugodno obravnavane skupine priznajo enake ugodnosti kot tiste, do katerih so upravičene osebe iz privilegirane skupine. V takem položaju mora nacionalno sodišče zavrniti uporabo katere koli diskriminatorne nacionalne določbe, ne da bi moralo zahtevati ali čakati, da zakonodajalec to predhodno odpravi, in za člane manj ugodno obravnavane skupine uporabiti enako ureditev, kot je tista, do katere so upravičene osebe iz druge skupine (sodbi z dne 21. junija 2007, Jonkman in drugi, od C-231/06 do C-233/06, EU:C:2007:373, točka 39, in z dne 9. marca 2017, Milkova, C-406/15, EU:C:2017:198, točki 66 in 67 ter navedena sodna praksa).

- 42 Taka obveznost poleg tega ne velja le za nacionalna sodišča, ampak tudi za vse državne organe, vključno z nacionalnimi upravnimi organi, pristojnimi za uporabo take ureditve (glej v tem smislu sodbo z dne 10. marca 2022, Grossmania, C-177/20, EU:C:2022:175, točka 46 in navedena sodna praksa).
- 43 Po tem pojasnilu je treba na prvem mestu poudariti, da je posamična odločba, sprejeta na podlagi ureditve, ki pomeni neposredno diskriminacijo na podlagi spola v smislu člena 4(1) Direktive 79/7, kot je odločba o zavrnitvi, sprejeta na podlagi člena 60(1) LGSS, diskriminatorna na enaki podlagi kot taka ureditev, ker so v tej odločbi v zvezi z zadevno osebo povzeti diskriminatorni elementi navedene ureditve.
- 44 Nacionalno sodišče, ki odloča o tožbi zoper tako odločbo, bo torej moralo, da bi vzpostavilo enako obravnavanje, načeloma sprejeti ukrep, naveden v točki 41 te sodbe.
- 45 Vendar je v obravnavanem primeru predložitveno sodišče poudarilo, da se z zavrnilno odločbo ne uporablja le nacionalna ureditev, ki je v nasprotju z Direktivo 79/7, ampak da je bila ta sprejeta tudi v skladu z upravno prakso, povzeto v upravnem stališču št. 1/2020, ki je bilo objavljeno po sodbi z dne 12. decembra 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Pokojninski dodatek za matere) (C-450/18, EU:C:2019:1075). V skladu s tem pravilom organ, pristojen za to področje, in sicer INSS, do prilagoditve člena 60 LGSS tej sodbi še naprej dodeljuje zadevni pokojninski dodatek le ženskam, ki izpolnjujejo pogoje iz te določbe, brez poseganja v obveznost izvršitve pravnomočnih sodnih odločb, s katerimi se moškim prizna upravičenost do zadevnega pokojninskega dodatka.
- 46 V teh okoliščinah je treba pojasniti, da lahko odločba o zavrnitvi dodelitve zadevnega pokojninskega dodatka moškim, ki je bila sprejeta v skladu s tako upravno prakso, ki je bila poleg tega formalizirana z objavljenim upravnim pravilom, za zavarovance, ne glede na neposredno diskriminacijo na podlagi spola, ki izhaja iz materialnih pogojev, določenih v ureditvi iz postopka v glavni stvari, povzroči diskriminacijo glede na postopkovne pogoje, ki urejajo dodelitev zadevnega pokojninskega dodatka.
- 47 Čeprav ta praksa ne izključuje, da se v končni fazi enako obravnavanje vzpostavi s tem, da se navedeni dodatek dodeli moškim, kadar je s sodno odločbo določena taka dodelitev, namreč ostaja dejstvo, da navedena praksa le za moške pomeni, da morajo nujno uveljavljati svojo pravico do zadevnega pokojninskega dodatka po sodni poti, zaradi česar so med drugim izpostavljeni daljšemu roku za pridobitev tega dodatka in, glede na okoliščine primera, dodatnim stroškom.
- 48 Na drugem mestu je treba opozoriti, da države članice v skladu s členom 6 Direktive 79/7 v nacionalne pravne sisteme uvedejo take ukrepe, ki so potrebni, da se vsem osebam, ki se čutijo prizadete zaradi neuporabe načela enakega obravnavanja, omogoči, da vlagajo svoje zahteve v sodnih postopkih po tem, ko so izčrpale morebitne možnosti pri drugih pristojnih organih.
- 49 Taka obveznost pomeni, da morajo biti zadevni ukrepi dovolj učinkoviti za dosego cilja, ki mu sledi Direktiva 79/7, in sicer uresničitev dejanskih enakih možnosti, tako da morajo biti primerni za vzpostavitev te enakosti, zagotovitev učinkovitega in uspešnega sodnega varstva ter imeti za organ, ki je diskriminiral, dejanski odvrtačilni učinek (glej glede delovnih pogojev in zlasti tistih glede odpovedi delovnega razmerja sodbi z dne 2. avgusta 1993, Marshall, C-271/91, EU:C:1993:335, točki 22 in 24, in z dne 17. decembra 2015, Arjona Camacho, C-407/14, EU:C:2015:831, točki 29 in 31).

- 50 V zvezi s tem, kadar je denarna odškodnina glede na značilnosti zadevne kršitve načela enakega obravnavanja ukrep, sprejet za uresničitev cilja vzpostavitve dejanskih enakih možnosti, mora biti ta ustrezna v tem smislu, da mora v skladu z nacionalnimi pravili, ki se uporabijo, omogočiti, da se v celoti povrne škoda, ki je dejansko nastala zaradi diskriminacije (glej v tem smislu sodbi z dne 2. avgusta 1993, Marshall, C-271/91, EU:C:1993:335, točki 25 in 26, in z dne 17. decembra 2015, Arjona Camacho, C-407/14, EU:C:2015:831, točki 32 in 33).
- 51 Pojasniti je tudi treba, da je to, da se oškodovancu izplača odškodnina, ki v celoti krije škodo, nastalo zaradi diskriminacije na podlagi spola, v skladu s podrobnimi pravili, ki jih določijo države članice, primerno za zagotovitev, da se taka škoda dejansko povrne ali nadomesti na odvrčilen in sorazmeren način (glej v tem smislu sodbo z dne 17. decembra 2015, Arjona Camacho, C-407/14, EU:C:2015:831, točka 37).
- 52 Vendar se, prvič, v primeru odločbe, kakršna je ta iz točke 46 te sodbe, ki povzroča diskriminacijo, povezano z materialnimi pogoji za dodelitev zadevnega pokojninskega dodatka in diskriminacijo, povezano s postopkovnimi pogoji, ki urejajo isto dodelitev, nacionalno sodišče, ki odloča o tožbi zoper to odločbo, ne sme omejiti na to, da v korist zadevnega zavarovanca sprejme ukrep, naveden v točki 41 te sodbe, ki obsega to, da mu prizna pravico do zadevnega pokojninskega dodatka z retroaktivnim učinkom.
- 53 Čeprav namreč tako retroaktivno priznanje načeloma omogoča vzpostavitev enakega obravnavanja v zvezi z materialnimi pogoji za dodelitev zadevnega pokojninskega dodatka, pa ne more nadomestiti škode, ki je v škodo navedenega zavarovanca nastala zaradi diskriminatornosti navedenih postopkovnih pogojev.
- 54 Iz tega sledi, da mora biti tak zavarovanec poleg retroaktivnega priznanja zadevnega pokojninskega dodatka upravičen tudi do ukrepa, navedenega v točki 50 te sodbe, in sicer ustrezne denarne odškodnine v smislu, da mora ta v skladu z nacionalnimi pravili, ki se uporabljajo, omogočiti polno povračilo škode, ki je dejansko nastala zaradi diskriminacije.
- 55 V obravnavanem primeru je iz spisa, s katerim razpolaga Sodišče, razvidno, da špansko pravo dejansko določa tako možnost, saj je iz člena 183 zakona 36/2011 razvidno, da morajo sodišča, pristojna na področju socialne varnosti, žrtvam diskriminacije prisoditi odškodnino, da se jih vrne v njihov položaj pred diskriminacijo in da bi se prispevalo k cilju preprečevanja škode.
- 56 V tem okviru je treba, drugič, pojasniti, da mora biti mogoče stroške, vključno z odvetniškimi stroški in nagradami, ki so zadevnemu zavarovancu nastali zaradi uveljavljanje njegove pravice do zadevnega pokojninskega dodatka, upoštevati iz naslova denarne odškodnine, če so bili ti stroški povzročeni zato, ker so se zanj uporabili diskriminatorni postopkovni pogoji, ki urejajo dodelitev tega dodatka.
- 57 Kot je bilo namreč opozorjeno v točki 50 te sodbe, mora ta odškodnina, ki temelji na členu 6 Direktive 79/7, omogočiti, da se v celoti nadomesti škoda, ki je dejansko nastala zaradi diskriminacije.
- 58 Tako ni mogoče zanemariti stroškov, ki so zadevni osebi nastali zato, ker so se zanj uporabili diskriminatorni postopkovni pogoji, po potrebi vključno s stroški in nagradami odvetnika, povezanimi s sodnimi postopki, ki jih je morala sprožiti za uveljavljanje svojih pravic.

- 59 V obravnavanem primeru je glede na točko 55 te sodbe razvidno – s pridržkom preverjanja, ki ga mora opraviti predložitveno sodišče – da člen 183 zakona 36/2011 temu sodišču omogoča, da tožeči stranki v postopku v glavni stvari prisodi polno denarno odškodnino, ki izhaja iz člena 6 Direktive 79/7, in s tem odškodnino, ki krije odvetniške stroške in nagrade, ki so ji nastali, ker je pred sodiščem uveljavljala svojo pravico do zadevnega pokojninskega dodatka.
- 60 V zvezi s tem ni pomembno, da – kot je poudarilo to sodišče – na podlagi španskih postopkovnih pravil s področja delovnega prava navedeno sodišče ne more naložiti plačila stroškov organu, odgovornemu za diskriminacijo iz postopka v glavni stvari, ker odškodnina, ki krije odvetniške stroške in nagrade, ne spada na področje uporabe takih postopkovnih pravil, temveč je sestavni del polne odškodnine zadevni osebi, ki se zahteva s sodno prakso, navedeno v točki 50 te sodbe.
- 61 V vsakem primeru, čeprav se v nacionalnem pravnem redu držav članic določijo podrobna pravila, v skladu s katerimi je treba ugotoviti obseg te odškodnine, vključno s pomembnostjo, ki jo je treba pripisati dejstvu, da je zadevna diskriminacija posledica namernega dejanja pristojnega organa, ta podrobna pravila ne smejo posegati v samo bistvo navedene odškodnine (glej po analogiji sodbo z dne 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo in drugi, C-154/15, C-307/15 in C-308/15, EU:C:2016:980, točki 65 in 71).
- 62 Glede na vse zgoraj navedeno je treba na prvo in tretje vprašanje odgovoriti, da je treba Direktivo 79/7, zlasti njen člen 6, razlagati tako, da kadar je pristojni organ vlogo za dodelitev pokojninskega dodatka, ki jo je vložil zavarovanec, zavrnil na podlagi nacionalne ureditve, ki dodelitev tega dodatka omejuje na zavarovanke, medtem ko ta ureditev pomeni neposredno diskriminacijo na podlagi spola, v smislu Direktive 79/7, kot jo je Sodišče razložilo v sodbi, izdani v postopku predhodnega odločanja, pred odločbo o zavrnitvi take vloge, mora nacionalno sodišče, ki odloča o tožbi zoper to odločbo, temu organu naložiti ne le, da zadevni osebi dodeli zahtevani pokojninski dodatek, ampak tudi, naj ji v skladu z nacionalnimi pravili, ki se uporabljajo, plača odškodnino, ki omogoča, da se v celoti povrne škoda, ki je tej osebi nastala zaradi diskriminacije, vključno z odvetniškimi stroški in nagradami, ki so tej osebi nastali pred sodiščem, če je bila navedena odločba sprejeta v skladu z upravno prakso, v skladu s katero se je navedena ureditev kljub tej sodbi še naprej uporabljala, zaradi česa je morala zadevna oseba svojo pravico do navedenega dodatka uveljavljati sodno.

Stroški

- 63 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

Direktivo Sveta 79/7/EGS z dne 19. decembra 1978 o postopnem izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zadevah socialne varnosti in zlasti njen člen 6

je treba razlagati tako, da

kadar je pristojni organ vlogo za dodelitev pokojninskega dodatka, ki jo je vložil zavarovanec, zavrnil na podlagi nacionalne ureditve, ki dodelitev tega dodatka omejuje na zavarovanke, medtem ko ta ureditev pomeni neposredno diskriminacijo na podlagi spola,

v smislu Direktive 79/7, kot jo je Sodišče razložilo v sodbi, izdani v postopku predhodnega odločanja, pred odločbo o zavrnitvi take vloge, mora nacionalno sodišče, ki odloča o tožbi zoper to odločbo, temu organu naložiti ne le, da zadevni osebi dodeli zahtevani pokojninski dodatek, ampak tudi, naj ji v skladu z nacionalnimi pravili, ki se uporabljajo, plača odškodnino, ki omogoča, da se v celoti povrne škoda, ki je tej osebi nastala zaradi diskriminacije, vključno z odvetniškimi stroški in nagradami, ki so tej osebi nastali pred sodiščem, če je bila navedena odločba sprejeta v skladu z upravno prakso, v skladu s katero se je navedena ureditev kljub tej sodbi še naprej uporabljala, zaradi česa je morala zadevna oseba svojo pravico do navedenega dodatka uveljavljati sodno.

Podpisi